

Słońce praży, żółt na plaży

Bibliografia:

- Źródło: Witold Gawdzik, *Szukamy wyrazów*, [w:] tegoż, *Ortografia na wesoło i na serio*, Gdańsk 1992, s. 86–87, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).
- Źródło: Małgorzata Strzałkowska, *Uwaga!*, [w:] *Elementarz odkrywców. Cz. 2*, Warszawa 2018, s. 67, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

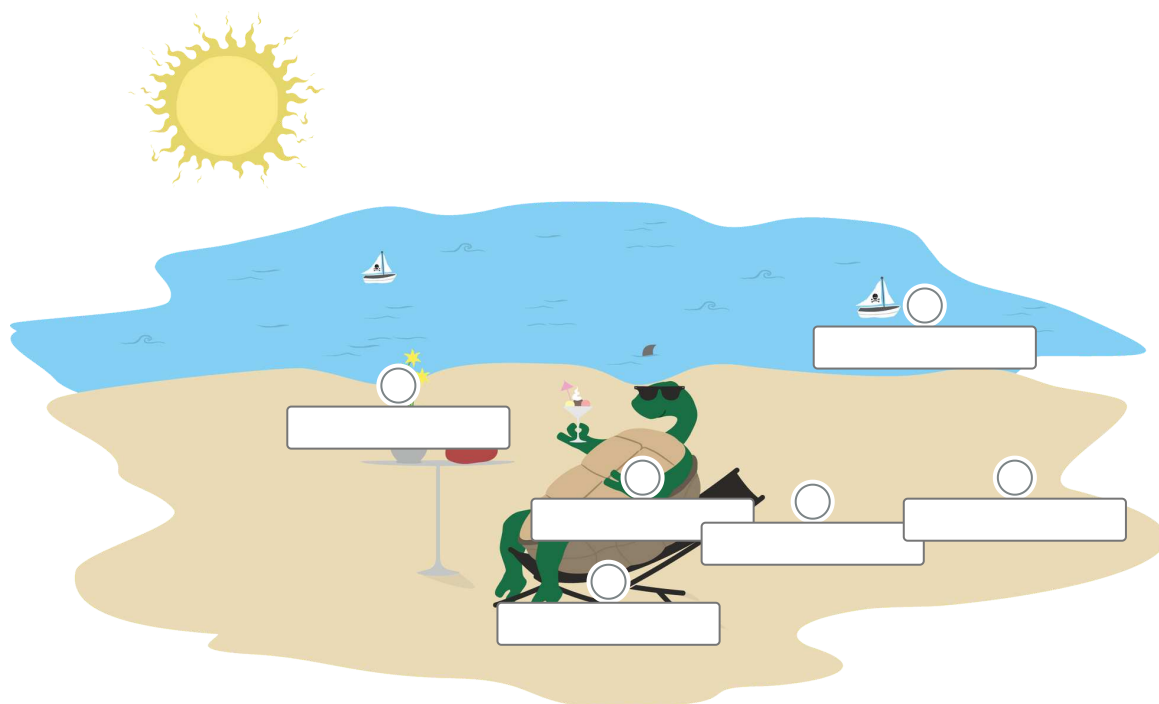
Słońce praży, żółw na plaży

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Paralaksa - ortogród*.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Paralaksa - ortogród*.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się, jak żółw spędza wakacje, a potem znajdź na obrazku rzeczowniki z „ż”. Dopasuj do nich podpisy.

plaża

żaglówka

leżak

żółw

żonkile

nóżka

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się ponownie ilustracji i odszukaj inne elementy, które mają w nazwie 'ż' lub 'rz'. Zapisz je poniżej lub w zeszycie.

Żółw na plaży

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Do wyrazów z „ż” dopasuj wyrazy pokrewne.

dłużnik	krąg
Boże	kazać
wyższy	męski
skażenie	Bóg
wożę	sługa
każe	skazić
krążyć	wysoki
mężczyzna	dług
służyć	wozić

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj wyrazy do właściwych grup.

Wymiana „ż” na „g”

wyższy

dłużnik

mężczyzna

krążyć

każe

wozę

służyć

skażenie

Boże

Wymiana „ż” na „s”

Wymiana „ż” na „z”

Wymiana „ż” na „zi”

Ćwiczenie 5

Od podanych wyrazów utwórz zdrobnienia. Pamiętaj o prawidłowej pisowni.

- mózg –
- pieniądz –
- róg –
- noga –
- łodyga –
- krąg –
- stóg –
- posąg –
- śnieg –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Jaką prawidłowość w pisowni „ż” zauważasz po wykonaniu ćwiczeń? Uzupełnij poniższą regułę, wpisując odpowiednie litery i wyrazy.

„Ż” piszemy, gdy wymienia się na:

- , np. książka – księga,
- dz, np. mosiężny – ,
- h, np. – druh,
- , np. maże – mazać,
- zi, np. mrożonka – ,
- s, np. – męski.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

” Małgorzata Strzałkowska

Uwaga!

Uwaga! Uwaga! Przeczytaj uważnie!

Zachowaj powagę! Ja mówię poważnie!

Wąziutka jest wstążka, szeroka jest wstęga,
nie gruba jest książka, grubaśna jest księga,
na łące są dróżki, w miasteczkach są drogi,
stonoga ma nóżki, słonica ma nogi,
kozica ma rogi, koziołek ma różki,
to wielkie pierogi, to tycie pierożki,
po bieżni wesoło biegają dwie Hanki,
Staś wita kolegę, a Jaś koleżanki,
by zważyć coś dobrze, niezbędna jest waga,
by móc być odważnym – konieczna odwaga,
śnieg pada i pada, wciąż śnieży i śnieży,
i białym dywanem zalega i leży,
cieniutka łodyżka wśród trawy się wspina,
a bluszczu łodyga już sięga do komina!

Jak widać regułka wyjawia się z cienia –
PISZ „Ż” ZAWSZE WTEDY, GDY NA „G” SIĘ WYMIENIA.
To jasna zasada, rzec mogę, że może –
gdy innym pomaga – i tobie pomoże.

Źródło: Małgorzata Strzałkowska, *Uwaga!*, [w:] *Elementarz odkrywców. Cz. 2*, Warszawa 2018, s. 67, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Pisownia wyrazów z „ż”

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 7

Dopasuj wyrazy do odpowiednich zbiorów tak, by ich początkowa sylaba odpowiadała nazwie grupy.

Grupa ŻA

żubr

żaba

żuchwą

żołnierza

żytu

żyrafa

życzyła

żółtko

żarliwego

żółtko

żółte

żuł

żałoka

żółwia

żona

żołądkowała się

żyzności

życzliwa

żurawinę

żałowała

Grupa ŻÓ

Grupa ŻO

Grupa ŻU

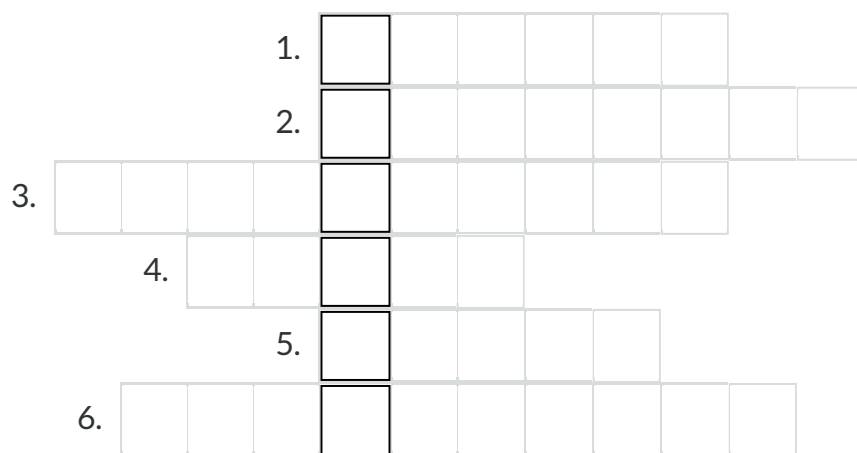
Grupa ŻY

Ćwiczenie 8

Z każdej grupy z ćwiczenia 7. wybierz po jednym wyrazie i ułóż z nimi zdania. Zapisz je poniżej lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Rozwiąż krzyżówkę i dowiedz się, jak dawniej nazywano zajazd (karczmę przy drodze).

1. Ocieplenie w zimie.
2. Jesienne warzywo o podłużnym kształcie i ciemnofioletowym kolorze.
3. Mąż i żona.
4. „Domek” dla samochodu.
5. Kolor słońca.
6. Wnoszone do sądu.

Ćwiczenie 10

Na podstawie wykonanych ćwiczeń uzupełnij regułę ortograficzną. W każdym polu wpisz brakujące słowo.

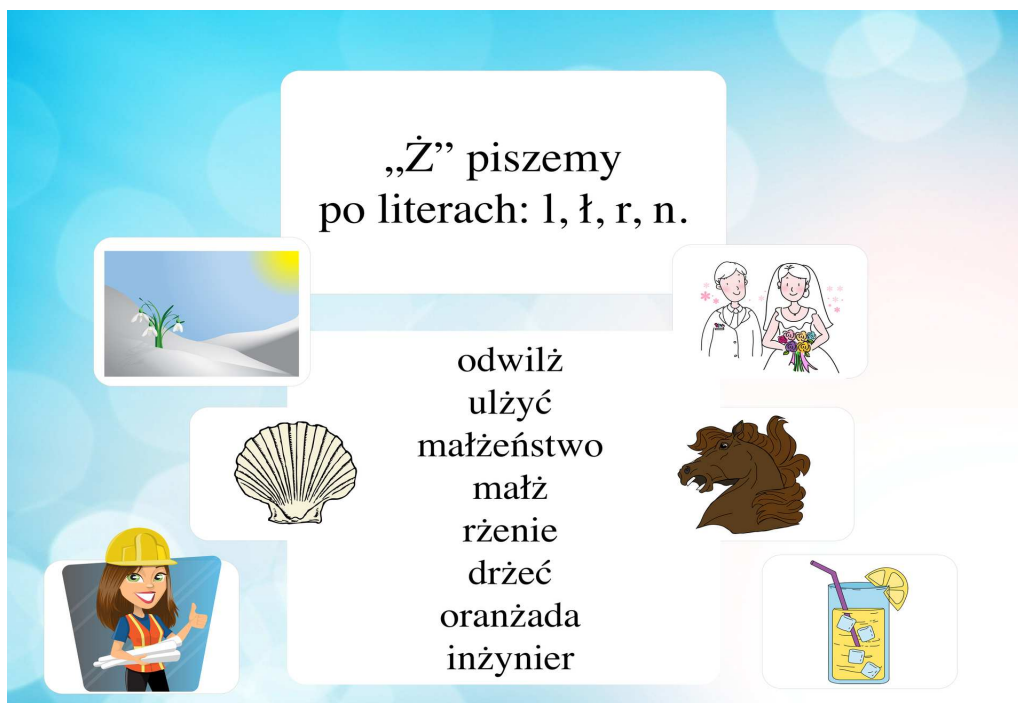
„Ż” piszemy zazwyczaj, jeśli wyraz się sylabami ża-, żo-, żó-, żu-, ży-.

to: rzadko, rzodkiewka, rzucać, Rzym.

„” piszemy po spółgłoskach: r, l, ł, np. rzeć, ulżyć, małż oraz po n w

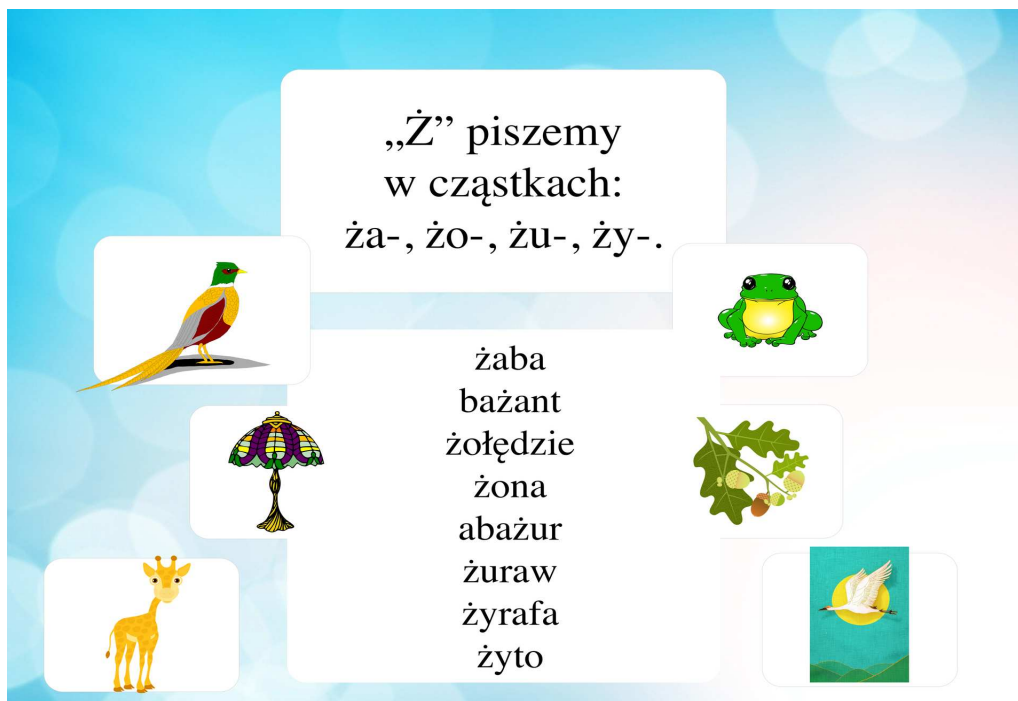
obcego pochodzenia, np. oranżada.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

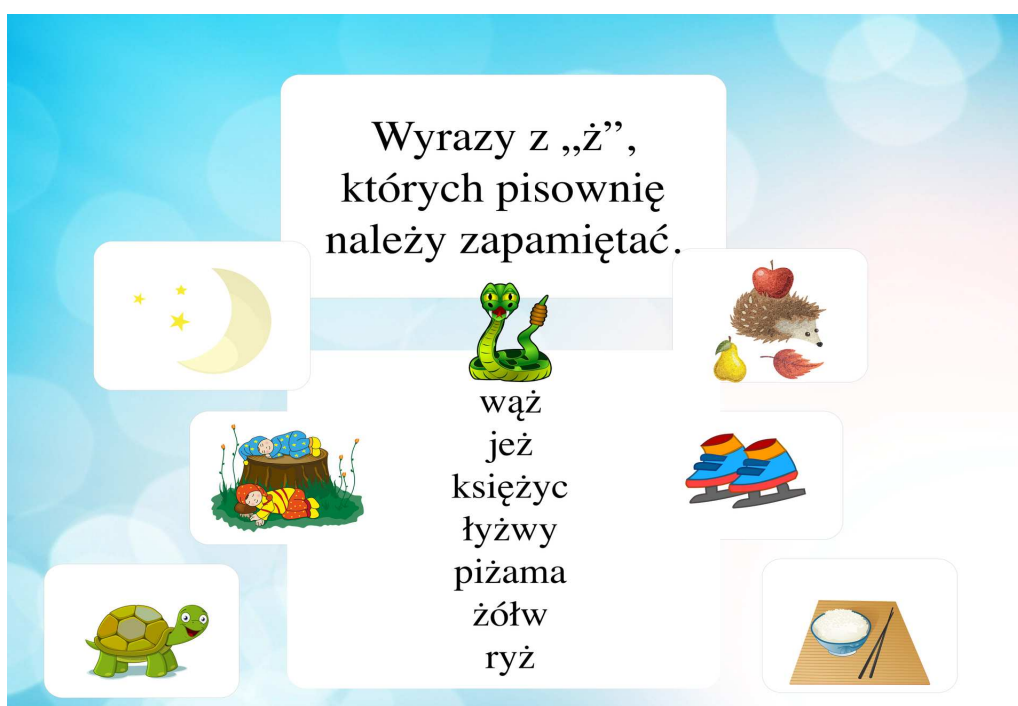
Pisownia wyrazów z „ż”

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Pisownia wyrazów z „ż”

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Pisownia wyrazów z „ż”

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 11

Uzupełnij zdania podanymi poniżej wyrazami tak, aby powstały znane przysłowia.

Dobry zwyczaj nie [] .

I w [] nie zrobią z owsa [] .

Na dwoje babka [] .

[] świata, póki [] lata.

[] w stół, a [] się odezwą.

Uderz

wróżyla

Paryżu

Używaj

służą

pożyczaj

nożyce

ryżu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Uzupełnij zdania podanymi poniżej wyrazami tak, aby powstały znane przysłowia. Zwróć uwagę, że część wyrazów nie pasuje do żadnego ze zdań.

Kuj [] , póki gorące.

Z [] i Salomon nie naleje.

Kropla [] skałę.

Małe dzieci, mały kłopot, [] dzieci, [] kłopot.

małe

żelazo

pustego

draży

wypłukuje

duże

próżnego

złoto

duży

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

” Witold Gawdzik

Szukamy wyrazów

Do 'łyżew' wskoczył myśliwski pies.

Sprawdź, proszę, może jeszcze w nich jest?

Spłoszony złodziej krzyknął: 'O, stróż'.

Ile stróż dostał w nagrodę róż?

W 'kożuch' schowaj słowa:
'Wykrzyknik' i 'owad'.

Wmieszaj 'kły' i żaby pół,
przy nożu połóż na stół.

Garnek i spójnik w jeden połącz kształt,
By wyszło z tego schronienie dla aut.

'Żyto' i 'pas' przepisz inaczej.
Ma być: żyjący z cudzej pracy.

Cztery tu literki: zwierz wolno chodzący.
Zmień kolejność liter: tryb rozkazujący

Źródło: Witold Gawdzik, *Szukamy wyrazów*, [w:] tegoż, *Ortografia na wesoło i na serio*, Gdańsk 1992, s. 86–87, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Ćwiczenie 13

Odgadnij wyrazy ukryte w wierszu Witolda Gawdzika i zapisz je poniżej.

Ćwiczenie 14

Uzupełnij historyjkę, wstawiając w wolne miejsca podane poniżej wyrazy z „ż” lub „rz”.

Burzliwy turniej

W piękny, [] dzień pewien [] zorganizował wielki turniej. O []
wstążkę księżniczki Róży i jej piękny uśmiech mieli stoczyć bój najodważniejsi [].
Kiedy [] trąby oznajmiające otwarcie zawodów i oczy wszystkich zwróciły się
w stronę [], zdarzyła się [] sytuacja, miejsce Róży było puste. Co się stało?
Spojrzenia [] dworzan [] ze sobą. Minęło pół godziny, zanim księżniczkę
odnaleziono, przywołano do [] i sprowadzono na turniej. Zapomniała ona bowiem
zejść z [], gdzie czytała [] książki o dalekich []. Poddanym ulżyło.
Król [] zgromadzonych i dał znak.
Každy z uczestników turnieju chciał []. Zakuci w [] wierzyli, że to właśnie
ich nagrodzi śliczna Różyczka i [] nie liczył się z []. Jednak los im nie sprzyjał.
Nagle niebo [], przerażone [] konie zarżały, a [] ulewa zmusiła
wszystkich do ucieczki.
Księżniczka z radością położyła się na [] łożu i ochoczo zabrała się do przerwanej
lektury. Cóż, [] rzadko jest ciekawsze niż wędrówki wzdłuż [] siedmiu mórz,
szalone [] na pustyni czy walki z potworami o [] włosach.

zakurzone

brzegów

rycerze

zabrzmiały

potężna

życie

zachmurzyło się

porządku

żółtym

pancerze

książę

nieprzyjemna

krużganka

krzyżowały się

żaden

podróżach

wrześniowy

przerażonych

porażką

zwyciężyć

przeprosił

grzmotami

wężowych

różową

wieży

przygody

Polecenie 1

Zorganizujcie turniej. Podzielcie się na małe grupy i wypiszcie wyrazy:

- z **rz** wymiennym,
- z **rz** po spółgłoskach: **j, p, g, b, k**,
- z **rz** niewymiennym,
- rozpoczynających się sylabą: **ża-, żó-, ży-**,
- z **ż** wymiennym na: **s, zi, g**,
- z **ż** po spółgłoskach: **l, r**,
- z **ż** niewymiennym.

Wygrywa grupa, która bezbłędnie wypisze najwięcej wyrazów.